OPGESLOTEN TUSSEN ZWART, WIT EN GRIJS
Björn Rzoska over repressie en het hechteniskamp van Lokeren € 21,50
Boekvoorstelling 9 maart, 18u00, Lokeren
▶ Schrijf u hier in ◀
DOORBRAAK.BE
MEER DAN EEN MENING

CULTUUR

ESSAY

Patrick Auwelaert

Eddo Hartmann en Carl De Keyzer: twee visies op Noord-Korea

Geheimzinnigste land ter wereld deels ontsluierd

23 FEBRUARI 2018

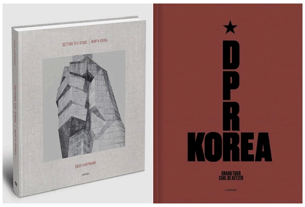

Het Noord-Koreaanse regime van Kim Jong-un is de laatste jaren niet weg te slaan uit het wereldnieuws. Dat weerspiegelt zich in oplopende spanningen in de internationale politiek. Noord-Korea is een kernmogendheid met weinig verantwoordelijkheidszin naar de buitenwereld toe. In toenemende mate toont zich dat echter ook in het milieu van kunst en cultuur. Steeds meer kunstenaars richten hun blik op het land dat met ijzeren hand geregeerd wordt door wat nog het best kan worden omschreven als de karikaturale slechterik in een James Bond-film.

Recent leverden de Nederlandse fotograaf Eddo Hartmann en zijn Belgische vakgenoot Carl De Keyzer een bijdrage. De eerste bracht in het najaar van 2017 bij de Veurnse uitgeverij Hannibal het fotoboek *Setting the Stage | North Korea* uit, de tweede in dezelfde periode bij de Tieltse uitgeverij Lannoo het fotoboek *D.P.R. Korea Grand Tour.*

Het grote verschil tussen beide boeken is dat alle foto's in *Setting the Stage* genomen zijn in de Noord-Koreaanse hoofdstad Pyongyang, terwijl Carl De Keyzer, zoals de titel van zijn boek al aangeeft, een 'grand tour' in het hele land ondernam. Hij fotografeerde er maar liefst 250 locaties. Vele ervan mochten nooit eerder worden vastgelegd. Noord-Korea is tenslotte het meest restrictieve land ter wereld.

Fotograaf aan leiband

Eddo Hartmann (1973, Den Haag) woont en werkt in Amsterdam. Hij is één van de weinige westerse fotografen die van het Noord-Koreaanse regime de toelating kregen om Pyongyang te fotograferen, en dat vier jaar na elkaar (2014-2017). Die megalomane stad werd tijdens de Koreaanse Oorlog door de VS platgebombardeerd. Ze werd in ijltempo heropgebouwd rond de communistische utopie én ter herinnering aan Kim Il-sung, de toenmalige Grote Leider van het land. Niet dat Hartmann er vrij mocht rondlopen en fotograferen. Een staatsgids escorteerde hem de hele tijd en toonde hem wat hij wel en niet mocht fotograferen. Fotograaf aan leiband.

ADVERTENTIE

1 | Photography Basics Course Join over 163,180 people already learning photography. Enroll now & get 70% off! udemy.com

2 | Marriage Records Online Easy and free - just enter a name and let our technology do the rest. Start now free! myheritage.com

Toch slaagde Hartmann erin om binnen die strikte beperkingen het ware gelaat van de stad te laten zien en haar te vatten in evocatieve beelden. Met behulp van een middenformaatcamera maakte hij panoramische foto's waarop alle details haarscherp zijn weergegeven. Logischerwijze is zijn boek, dat een 70-tal afbeeldingen telt, dan ook in oblongformaat uitgegeven. Het bevat bovendien twee Engelstalige teksten: een helder inleidend essay van Koen De Ceuster en een toelichtend interview van Merel Bem met Eddo Hartmann.

Een pixel groot

IN DE KIJKER

BUITENLAND
Goede beurt Marion Maréchal-Le Pen bij Amerikaanse conservatieven
David Neyskens

COMMENTAAR, POLITIEK
Monarchie en gelijke kansen Jules Gheude

BUITENLAND, EUROPA
Veto tegen Puigdemont schande voor de Kamer
Peter Luykx

COMMENTAAR, MULTICULTUUR & SAMENLEVEN
Het vrijzinnig fundamentalisme ondergraaft onze samenleving Pieter Bauwens

CARTOON

JUNKER DOET MEE MET TOURNÉE MINÉRALE
DRANKENPARADIJS
GESLOTEN WEGENS OMSTANDIGHEDEN
VANMOL

ADVERTENTIE

Mei '68
50 jaar later
Geanimeerde reeks lezingen door Johan Sanctorum
Agenda Tournee '68
Meer info en boekingen
DOORBRAAK.BE
MEER DAN EEN MENING

Hartmann doet aan ‘trage fotografie’. Hij legt de stad als het ware stil en kijkt dwars doorheen de façades van haar monumentale gebouwen door in te zoomen op de architecturale aspecten, de geometrische patronen en het lijnenspel ervan. Let vooral op de schuchtere aanwezigheid van burgers, van wie soms maar een flard van een kleurrijke jurk zichtbaar is achter een marmeren pilaar. Minuscule en onherkenbare individuen op balkons en achter ramen zijn ook waarneembaar op zijn panoramische foto’s.

> *‘ Hartmann doet aan ‘trage fotografie’. Hij legt de stad als het ware stil en kijkt dwars doorheen de façades ’*

‘Binnen het collectieve karakter van Noord-Korea is het individu maar een pixel’, legt Hartmann uit. ‘Ik ben juist op zoek gegaan naar die pixel en zijn betekenis binnen die stad.’ Hoewel Pyongyang circa drie miljoen inwoners telt, valt dat van de meeste foto’s niet af te lezen. De gebouwen zijn zo groot en de straten zo breed dat de inwoners er als minimensjes in figureren. Een terugkerend element in Hartmanns foto’s is dan ook hoe de inwoners van Pyongyang zich verhouden tot de buitenproportionele architectuur die hen omringt, en die helemaal afgestemd is op de propagandistische uitstraling ervan.

GRATIS NIEUWSBRIEF

Voornaam

Naam

Email

☑ Dagelijkse Doorbraak

☑ Wekelijkse Doorbraak

☑ Doorbraak nieuws

INSCHRIJVEN

MEEST GELEZEN OP DOORBRAAK.BE

Het concept Pyongyang

‘Pyongyang’, zo stelt Hartmann, ‘draait niet rond geschiedenis of infrastructuur, maar rond een concept.’ Een goed voorbeeld daarvan zijn de straten van de Noord-Koreaanse hoofdstad. Die zijn zo breed omdat ze speciaal aangelegd zijn voor parades. Eén foto in het boek toont zo’n avondlijke parade, die bewust – of verplicht? – flou is gehouden. De foto op de tegenoverliggende bladzijde, die genomen is op precies dezelfde plek maar dan overdag, toont vooral leegte, een immense grijze leegte.

Grijs is overigens de overheersende kleur in dit fascinerende fotoboek. Grijze luchten, grijze gebouwen, grijze uniformen. Het lijkt wel of er een permanente grauwsluier over Pyongyang hangt. Het kan dan ook geen toeval zijn dat de cover van dit fotoboek bekleed is met granietkleurig linnen. Het voorplat toont op

uitdrukken dat je met Pyongyang en zijn bewoners – of liever: met het Noord-Koreaanse overheidsapparaat – best niet lacht of solt, want dat die vuist je anders wel eens zou kunnen verpletteren.

Een steriele stad

Wat tonen de foto’s van Eddo Hartmann nu precies? Overwegend gebouwen, monumenten en gedenktekens. Gigantische portretten en standbeelden van de huidige leider van het imperialistische land en/of van zijn vader. Een triomfboog, een bushalte, metrostations, een kiosk. Een zwembad zonder zwemmers, op één volslanke dame na die, gekleed in een felblauw badpak, gezeten op het uiteinde van een springplank als gebiologeerd naar het roerloze water kijkt. Een uitstalraam, beelden van een tentoonstelling, militaire voertuigen, pleinen, de lobby van een hotel, statige portretten van burgers en ambtenaren.

ADVERTENTIE

… om ons bereik te verdubbelen hebben we uw extra steun nodig.
Klik hier…

> *‘ Een stad zo steriel als een bacterievrij gemaakt chirurgisch instrument ’*

Maar vooral veel eenzaamheid, verlatenheid en verlorenheid. Een stad zo steriel als een bacterievrij gemaakt chirurgisch instrument. Straten waarop niet één papiertje of platgetrapt blikje te zien is – een van de weinige positieve kanten van een schrikbewind. Een spookstad die desondanks het politieke, administratieve, culturele en intellectuele centrum is van de Democratic People’s Republic (DPR) of Korea. Geen wonder dat Hartmann haar in de titel van zijn boek een ‘stage’ noemt, een podium waarop beaat glimlachende bezoekers onder de strenge begeleiding van gidsen van scène

Ontvangt u al uw Dagelijkse Dosis Doorbraak? Email INSCHRIJVEN

zien’, aldus Eddo Hartmann.

Website Eddo Hartmann: http://eddohartmann.nl

Rood boekje

Een heel ander Noord-Korea toont ons Carl De Keyzer (1958, Kortrijk). In tegenstelling tot Eddo Hartmann fotografeerde De Keyzer alle 250 plaatsen die je er als westerling officieel mag bezoeken. De 258 foto’s waarin dit project resulteerde, werden verpakt in een compact ‘rood boekje’ waarvan de pagina’s uitgevoerd zijn in de vorm van een leporello, ofwel een harmonicaboek. Die boekvorm komt veel voor in Oost-Azië (waarvan Noord-Korea deel uitmaakt) omdat het lokale papier te dun en daardoor te doorschijnend is om het aan twee zijden te bedrukken. *D.P.R. Korea Grand Tour* bevat om precies te zijn twee harmonicaboeken waarvan het papier tweezijdig bedrukt is, samen goed voor vier delen, net evenveel als het aantal toeristische reizen dat De Keyzer doorheen het land maakte in 2015 (3) en 2017 (1). De uitgave bevat daarnaast een aparte index van 32 pagina’s waarin alle foto’s verkleind zijn weergegeven, met bij elke foto een verklarende tekst van James Banfill van het reisagentschap Koryo Tours — hetzelfde agentschap waarop ook Eddo Hartmann een beroep deed om te kunnen fotograferen in Pyongyang.

De Keyzer kreeg ‘ongelimiteerde’ toegang tot het 25 miljoen inwoners tellende land dankzij Koryo Tours, een Brits reisagentschap uit de Chinese hoofdstad Beijing (Peking), dat vooraf De Keyzers website had bekeken en daarbij tot de vaststelling was gekomen dat hij al ervaring had met fotograferen in communistische landen. Officieel reisde hij door Noord-Korea om er foto’s te maken voor de nieuwe website van het agentschap, officieus hield hij er vanzelfsprekend zijn eigen agenda op na. Als internationaal vermaard reportagefotograaf en als lid van het gerenommeerde fotoagentschap Magnum fotografeert hij de barsten in de façade die een regime als dat van Kim Jong-un krampachtig optrekt voor de buitenwereld.

> *‘ de barsten in de façade die een regime als dat van Kim Jong-un krampachtig optrekt voor de buitenwereld ’*

Terra incognita

Op die manier kon hij plaatsen fotograferen die nooit eerder door een vakgenoot mochten worden vastgelegd. De Keyzers missie verliep echter niet zonder slag of stoot. Hij mocht weliswaar alleen door Noord-Korea reizen, dus niet zoals gebruikelijk als lid van een georganiseerde groepsreis per bus. Maar dat ging nu ook weer niet vanzelf. Zo reed een chauffeur hem rond en week een officiële staatsgids, die hem voortdurend in de gaten hield, geen ogenblik van zijn zijde. Hij moest zijn reis ook vooraf betalen en beloven zich neutraal over het land uit te laten in interviews en teksten. Op het platteland mocht hij helemaal niet fotograferen.

Terug in Pyongyang moest hij al zijn foto’s voorleggen. De Keyzer vreesde dat zeker de helft ervan zou worden afgekeurd, omdat vaak duidelijk was dat ze kritisch of ironisch waren bedoeld. Dat bleek mee te vallen. Slechts enkele foto’s raakten niet door de censuur. Wat daarin zeker heeft meegespeeld, is dat de Noord-Koreanen kritisch of ironisch bedoelde foto’s eenvoudigweg niet als dusdanig herkenden. Dat is ook niet moeilijk in een land waar alles bittere ernst is, elke vorm van kritiek meteen in de kiem wordt gesmoord en ironie een wezensvreemd kenmerk is. Los daarvan beschouwen Noord-Koreanen fotografie niet als een kunstuiting, maar louter als iets functioneels.

Twee landen als een ander

Het contrast tussen Hartmanns foto’s en die van De Keyzer is groot, erg groot. Het volstaat daartoe alleen nog maar de foto’s te bekijken die beiden in Pyongyang maakten. Voor Hartmanns lens lijkt de Noord-Koreaanse hoofdstad nog het meest op een niemandsland of een ontruimde zone. Alsof iedereen uitgeweken is voor dreigend gevaar, op enkele staatsambtenaren na die de verplichting kregen opgelegd om de hun toevertrouwde taak tot het bittere eind te blijven uitoefenen.

> *‘ De Keyzer pakt het in zijn vertrouwde stijl helemaal anders aan. Hij fotografeert Pyongyang als een veelal zonnig oord ’*

De Keyzer pakt het in zijn vertrouwde stijl helemaal anders aan. Hij fotografeert Pyongyang als een veelal zonnig oord waar mensen rondlopen met blije, ontspannen gezichten. Alsof het er alle dagen kermis is. Talrijk zijn dan ook de foto’s met massa’s mensen die deel uitmaken van een evenement of parade. Hartmanns foto’s zijn wat dat betreft veel cerebraler. De architectuur overheerst erin. Bij De Keyzer gaat het daarentegen in essentie over mensen, ‘over echte levens’, zoals de fotograaf zich liet ontvallen in een interview in De Standaard.

Ook de 250 andere plekken waar De Keyzer fotografeerde, dragen zijn onmiskenbaar stempel. De foto’s tonen oorlogsmonumenten, pretparken, natuurschoon, scholen, een schietbaan, een bowlingclub, woonkamers van doodgewone Noord-Koreanen, kabelbanen, een picknicktafereel, een meubeltoonzaal, etalages, een voetbalstadion, feestelijke evenementen, dansende en lachende mensen, stadszichten, een kunstenaarsatelier, heroïsche en idyllische schilderijen, straattaferelen, groepen leerlingen, geschminkte kleuters en nog veel meer. Als je De Keyzers foto’s van zijn vier reizen door een van de geheimzinnigste landen ter wereld argeloos bekijkt, dan moet je haast vanzelf tot de conclusie komen dat het gaat om een land zoals ieder ander land. Nu ja, ‘ieder ander land’: er zijn helaas nog veel meer schurkenstaten.

Walt Disney in Noord-Korea

Wie vertrouwd is met de situatie in Noord-Korea en met de impact ervan op het leven van de gewone Noord-Koreaan, weet wel beter. Die weet dat tegenstanders van het gewetenloze regime van Kim Jong-un in vernietigingskampen terechtkomen. Er heerst hongersnood in het land, er bestaat niet zoiets als artistieke vrijheid. Het Noord-Koreaanse leger telt circa één miljoen soldaten en er worden gigantische bedragen besteed aan oorlogstuig en langeafstandsraketten. Het regime is zozeer met zichzelf ingenomen dat het niet eens merkt dat een flink aantal van De Keyzers foto’s een voor westerse ogen zichtbaar dubbele bodem hebben, waardoor ze probleemloos de censuur passeren.

Zo is er een foto waarop drie Walt Disney-achtige sculpturen te zien zijn. Walt Disney in Noord-Korea? Kinderlijke onschuld in een land geregeerd door een zichzelf voortdurend heldhaftig op de borst kloppende orang-oetan met moordneigingen? De Keyzers ‘rode boekje’ is een eyeopener van jewelste. Het biedt een klare kijk op een duistere zaak en is om die reden alleen al een document van grote humanitair-historische waarde. En dan laat ik het buitengewoon artistieke belang ervan nog buiten beschouwing.

Een selectie van de foto’s in dit boek is nog tot 2 april 2018 te bekijken in de Floraliënhal in het Citadelpark te Gent. Voor meer info: http://www.carldekeyzer.com

Setting the Stage | North Korea (2017) van Eddo Hartmann is een uitgave van Hannibal.

Aantal sterren: ***

D.P.R. Korea Grand Tour (2017) van Carl De Keyzer is een uitgave van Lannoo.

Aantal sterren: ****

Reacties

0 opmerkingen Sorteren op Oudste

Voeg een opmerking toe...

Plug-in voor Facebook-opmerkingen

ADVERTENTIE

Goedkope Ponden?
Investeer NU in Engels vastgoed.
UK
vastgoed.be

LEES MEER **ESSAY** ARTIKELS

- Eddo Hartmann en Carl De Keyzer: twee visies op Noord-Korea
- Levensbeschouwing en vaderlandsliefde
- Weet het EP nu nog niet hoe laat het is?
- Open Vld blijft pest voor Vlaanderen
- Het conservatieve reveil

PATRICK AUWELAERT

Patrick Auwelaert (1965) schrijft recensies, artikels en essays over literatuur, muziek, beeldende kunsten, film en grafische vormgeving.

Lees meer van Patrick Auwelaert

- Eddo Hartmann en Carl De Keyzer: twee visies op Noord-Korea
- Jan Wolkers: 'Zoals hij beeldhouwde met woorden, zo dichtte hij met verf'

Vindt u dit artikel informatief?
Steun doorbraak!

Alle artikels met de tag:
censuur, fotografie, Magnum, Noord-Korea, Pyongyang

Alle artikels in de categorie:
Cultuur

Vermelde personen:
Carl De Keyzer, Eddo Hartman, Kim il-sung, Kim jong-un

ADVERTENTIE

Verrassend voordelige terugbetalingen

- Kampvergoeding: tot **120 euro**
- Oordoppen op maat: tot **50 euro**
- Diëtist: tot **50 euro**
- Lidgeld sport- of fitnessclub: tot **30 euro**

Ontdek meer van onze voordelen...

vnz.be of bel gratis 0800 179 75

Hoofdzetel:
Hoogstratenplein 1 - 2800 Mechelen
Kantoren & brievenbussen over heel Vlaanderen

VNZ Vlaams & Neutraal Ziekenfonds

ADVERTENTIE

FLIEGER lawoffice

voor betrouwbaar juridisch advies

www.fliegerlaw.com

Doorbraak.be is een uitgave van vzw Stem in het Kapittel
Hoofdredacteur: Pieter Bauwens
Webbeheer: Dirk Laeremans

redactie@doorbraak.be
administratie@doorbraak.be
uitgeverij@doorbraak.be
webbeheer@doorbraak.be

© 2018. Alle rechten voorbehouden Doorbraak/Stem in 't Kapittel vzw. algemene voorwaarden

webdesign by motionmill